COLUMN
JASPER VAN KUIJK

De kans is vrij klein dat het stemmen per brief zo duidelijk is als Ollongren beweerde

Denkfouten in het hedendaags ontwerp gefileerd door innovatie-expert (en cabaretier) Jasper van Kuijk. Deze week: briefstemmen.

19 februari 2021

Bij een gebruikstest van het briefstemmen zoals dat de aankomende Tweede Kamerverkiezingen gedaan zou moeten worden, bleken slechts zes van de twaalf deelnemende senioren hun stem te hebben uitgebracht zoals de bedoeling is. De Stichting Leer Zelf Online, een adviesorgaan van de overheid dat de test uitvoerde, maakt zich grote zorgen, omdat dit kan betekenen dat op 17 maart veel uitgebrachte briefstemmen ongeldig zullen zijn. En dan gaat het dus over 2,7 miljoen stemgerechtigden van 70 jaar en ouder, waarvan 28 procent overweegt per brief te gaan stemmen. Helaas ligt alles al bij de drukker, dus de enige optie die de woordvoerder van Leer Zelf Online nog zag was inzetten op betere communicatie en hulp.

Volgens verantwoordelijk minister Ollongren 'is de stemprocedure niet ingewikkeld en zit-ie logisch in elkaar', krijgen mensen een goede uitleg en was de test van Leer Zelf Online 'kleinschalig' (lees: onbetrouwbaar). Dit type reacties zie je vaker als een gebruikstest ernstige problemen onthult, maar het te laat is om daar nog iets aan te doen: ontken de problemen en stel de opzet van de test ter discussie. Want we moeten door.

Laten we beginnen bij het kleinschalige van de test, met 'slechts' twaalf participanten. Dat kleine aantal participanten is eerder een waarschuwing dat er serieuze gebruiksproblemen kunnen zijn dan dat het wel meevalt. Stel, je test twaalf willekeurige mensen op corona en de helft daarvan blijkt besmet te zijn. Zeg je dan: nou, dat zal wel meevallen met die besmettingsgraad? Nee. Want de kans is heel klein dat, als in de hele bevolking maar een klein deel besmet is, in een steekproef van twaalf personen stomtoevallig zes mensen met corona opduiken.

Dus al met al is de kans vrij klein dat de procedure om te stemmen per brief zo duidelijk is als Ollongren beweerde.

Dat gevoel wordt versterkt als je het instructiefilmpje van de Rijksoverheid erbij pakt. Eerst wordt de stempas opgestuurd en dan later het stemformulier plus bijbehorende enveloppen. Eén envelop waar het stemformulier in moet en díe envelop moet dan weer samen met de ondertekende stempas in de andere envelop. Gebruiksproblemen die de test van Leer Zelf Online onder andere vond: de stempas was niet ondertekend, niet in de juiste envelop gedaan of überhaupt niet meegestuurd.

Ollongren richtte zich in haar reactie op de niet-ondertekende stempassen en vertelde dat de uitgebrachte stem daardoor niet ongeldig is. Dat klopt, als je niet in staat bent om te tekenen, dan hoeft dat niet. Dus gelukkig laat de wet daar enige ruimte, maar daarmee zijn die andere gebruiksproblemen nog niet opgelost. Minister Ollongren zou de gebruikstest van Leer Zelf Online zeer serieus moeten nemen. Als die test netjes uitgevoerd blijkt – ook met 'slechts' twaalf participanten – dan kan haar ministerie de komende maand beter besteden aan het oplossen van de problemen dan in het wegredeneren ervan.
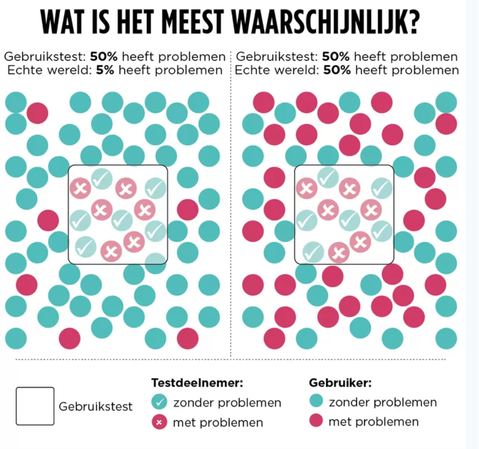
Jasper van Kuijk op Twitter: @jaspervankuijk